

Finansdepartementet
PB 8008 Dep.
0030 Oslo

Deres ref.: 04/3636 FM Alan

Oslo, 29. desember 2004

Høring – utredning nr. 12 fra Banklovkommisjonen.

Norske Pensjonskassers Forening ser det som positivt at regelverket for pensjonskassene og deres virksomhet nå skal nedfelles i lov. Dagens regulering er basert på et lite oversiktlig regelverk gitt i forskrift, rundskriv og enkeltavgjørelser, hvilket innebærer en administrativ byrde for kassene.

I mandatet for Banklovkommisjonens utredning forutsettes det at lovregulering av pensjonskasser skal ta utgangspunkt i regelverket for livsforsikringsselskaper, og at eventuelle forskjeller skal særskilt begrunnes. Etter vårt syn er dette en uheldig angrepsvinkel. Reelt like konkurransevilkår vil ikke nødvendigvis følge av identisk regelverk, men av regler fastsatt ut fra de enkelte institusjonstypers egenart. Hensikten med regelverket må være å sikre effektiv og forsvarlig forvaltning av pensjonsmidler med utgangspunkt i de enkelte institusjonstypers komparative fortrinn. Rammevilkårene for virksomheten må ikke fastsettes ut fra næringspolitiske hensyn, men for å ivareta de forsikrede og forsikringstakernes interesser.

Etter Norske Pensjonskassers Forenings syn, ville det vært langt mer hensiktsmessig å etablere et regelverk for pensjonskasser med utgangspunkt i EU's pensjonskassedirektiv og å la livsforsikringsselskapenes virksomhet på dette felt omfattes av det samme, enn å underlegge pensjonskasser regelverket for livsforsikring.

Pensjonskasse for flere foretak¹ - lovforslaget § 6a-2.

Det legges i lovforslaget til grunn at foretak som inngår i samme konsern kan ha sine pensjonsordninger i felles pensjonskasse.² Det samme skal gjelde for to eller flere kommuner med tilhørende foretak. Også foretak med pensjonsordninger med fellesordning for premieberegning³ skal kunne ha en felles pensjonskasse.

¹ Når en i utredningen benytter benevnelsen felles pensjonsordning i pensjonskasse, nytter en terminologien fra lov om foretakspensjon kapittel 12 om konsernforhold. Felles pensjonsordning betyr i denne sammenheng ikke at de enkelte foretak har en lik pensjonsplan eller at ordningene har samme beregningsgrunnlag m.v. Midler knyttet til de enkelte foretaks ordninger kan administreres samlet eller separat. Felles pensjonsordning i denne sammenheng betyr først og fremst, at de enkelte foretaks ordninger administreres innenfor samme administrative enhet.

² Dette er ingen endring i forhold til eksisterende lovgivning.

³ Fellesordning med alders- og kjønnsnøytral premieberegning er beskrevet i utredning nr. 11 fra Banklovkommisjonen.

Et mindretall i utvalget, medlemmene Gjelsvik, Gjønnnes og Skomsvold mener at det bør åpnes for en generell adgang for at to eller flere foretak kan avtale å ha felles pensjonskasse.

Norske Pensjonskassers Forening støtter mindretallets syn i dette spørsmål. Pensjonskasser vil generelt være en kostnadseffektiv måte å forvalte en tjenstepensjonsordning på. Mens livsforsikringsselskapene har driftskostnader tilsvarende om lag 0,9 % av forvaltningskapitalen, ligger kostnadene for pensjonskassene i gjennomsnitt på 0,35 %. Det relative kostnadsnivå avhenger imidlertid av pensjonskassenes størrelse. De største pensjonskassene har en kostnadsprosent på rundt 0,25 % - de minste på over 2 %. For at pensjonskasse skal være et hensiktsmessig alternativ for små og mellomstore foretak, må disse få anledning til å opprette pensjonskasse i fellesskap.

Vi vil understreke at Banklovkommisjonen ikke har påviste noen lovmessige eller praktiske problemer knyttet til felles pensjonskasse for flere foretak. Regelverket for og virksomheten i en felles pensjonskasse *uten fellesordning for premieberegning* vil være enklere enn for en pensjonskasse *med* en slik fellesordning.

Etter de senere års fusjoner innen livsforsikring er konkurransen i dette markede sterkt begrenset. To livsforsikringsselskap har i dag nær 90 % av markedet for tjenstepensjoner⁴ målt i forvaltningskapital. Foreløpig er det ingen konkurranse fra utenlandske aktører. Det er på denne bakgrunn særdeles viktig, at pensjonskassene får rammevilkår slik at de kan bestå som et konkurransemessig korrektiv. Muligheten for mindre foretak til å opprette en felles pensjonskasse er i denne sammenheng helt sentral.

I stortingsmelding nr. 12 (2004-2005) går regjeringen inn for at det skal etableres en obligatorisk, supplerende pensjonsordning på toppen av folketrygden. Dersom en slik supplerende ordning baseres på eksisterende tjenstepensjonsordninger, vil et meget stort antall nye foretak måtte opprette slik ordning. Det vil i stor utstrekning dreie seg om små foretak. Rammebetingelsene må da legges til rette for at pensjonsmidler kan forvaltes på en betryggende måte og med lavest mulig kostnader. Felles pensjonskasse for flere foretak vil være et viktig verktøy i denne sammenheng. I meldingen uttaler da også regjeringen⁵:

Foretaksbaserte modeller åpner for felles forvaltning for alle arbeidstakere i foretaket. Dette vil gi rom for utnyttelse av kostnadsfordeler. Det synes naturlig å vurdere en ytterligere åpning for større institusjoner for forvaltning, for eksempel i form av pensjonskasser for innskuddspensjon der flere foretak kan gå sammen. En vil da oppnå større konkurranse i markedet.

Det er selvsagt ingen grunn til å avgrense pensjonskasser for flere foretak til innskuddspensjonsordninger.

Banklovkommisjonen viser i utredningen til – jf. kapittel 11 - at pensjonsordninger med innskuddspensjon uten forsikringselement i utgangspunktet bare vil kunne etableres i pensjonskasser. Livsselskapene vil ikke kunne tilby slike ordninger på grunn av virksomhetsbegrensninger. Av hensyn til konkurranseforholdene i denne delen av pensjonsmarkedet, foreslår kommisjonen lovregler for en ny type institusjoner; innskuddspensjonsforetak. Det forventes formodentlig, at det særlig vil være livsforsikringsselskapene som vil opprette slike foretak som datterselskaper for å kunne tilby forvaltning av innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement. Det regelverk for innskuddspensjonsforetak som foreslås er i det alt vesentlige likt med reglene som foreslås for pensjonskasser som overtar tilsvarende produkter. Innskuddspensjonsforetak vil kunne forvalte pensjonsordninger for flere foretak. Den logiske konsekvens ville da være å tillate at også pensjonskasser skal kunne forvalte flere foretaks pensjonsordninger.

⁴ Eksklusive KLP som kun henvender seg til det kommunale marked – jf. vedlegg.

⁵ Avsnitt 6.2.3.5

Solvensmarginkrav og krav til ansvarlig kapital, § 6a-9

Etter lovforslaget skal en pensjonskasse med pensjonsordning som anses som livsforsikring til enhver tid oppfylle både krav til ansvarlig kapital og til solvensmarginkapital. De to kravene gjelder parallelt, og innebærer følgelig ingen dobling av faktisk kapitalkrav. Det vil normalt være solvensmarginkravet som vil være effektivt i pensjonskassene. Kravet til ansvarlig kapital tar utgangspunkt i kredittrisiko og er laget for og tilpasset banker og kredittforetaks virksomhet – ikke langsiktig pensjonssparing. For pensjonskasser vil et krav om risikokapital sett i forhold til markedsrisiko være langt mer relevant. I tillegg til kapitaldekningskravet og solvensmarginkravet, som skal være oppfylt til enhver tid, er pensjonskassene da også underlagt krav om bufferkapital beregnet i forhold til markedsrisiko i porteføljen.

Kapitaldekningsregelverkets (BIS-regelverket) risikovekter er sjablongmessig fastsatt og innebærer at pensjonskassene i gitte situasjoner justere balansen på en lite heldig måte. Et fallende verdipapirmarked vil føre til salg av aksjer og obligasjoner med høy risikovekt. Slik medsyklisk adferd vil ha negativ innvirkning på avkastningen over tid. I situasjoner med lav kapitaldekning vil egenkapitalkravet også bidra til å vri pensjonskassenes investeringer i retning av kortsiktige plasseringer.

Solvensmarginkravet er tilpasset forsikringsvirksomhet og er det kapitalkrav som vil gjelde for utenlandske pensjonskasser og livsforsikringsselskap. Norske Pensjonskassers Forening mener derfor at kapitaldekningskravet (BIS-regelverket) bør avvikes for pensjonskasser – og for livsforsikringsselskap - når solvensmarginkravet blir gjort gjeldende. Investeringsrisikoen for pensjonskassene vil være tilstrekkelig ivaretatt - og ivaretatt på en mer hensiktsmessig måte - gjennom solvensmarginkravet og krav til bufferkapital. Jf. dessuten lovforslagets bestemmelser om forsvarlig kapitalforvaltning - jf. § 6a-7.

Norske Pensjonskassers Forening vil for øvrig advare mot, at en på norsk hold legger til grunn en strengere utforming av solvensmarginbestemmelsene enn hva som er vanlig i andre land.

Organisering av virksomheten (kapitalforvaltning) – lovforslaget § 6a-7, fjerde ledd.

Banklovkommisjonen har i utredningen foreslått visse endringer i regelverket for pensjonskasser for å kunne iverksette bestemmelsene i EU's pensjonskassedirektiv (Direktiv 2003/41/EC). Pensjonskassedirektivet har en helt annen angrepsvinkel hva gjelder forsvarlig kapitalforvaltning, enn hva som har vært norsk tradisjon. Direktivet legger opp til at det er den enkelte pensjonskasse som må vurdere hva som er forsvarlig kapitalforvaltning og at myndighetene bare unntaksvis bør innføre kvantitative begrensninger.

Norske Pensjonskassers Forening mener at dagens "rammestyring" – jf. forskrift 1997.04.23 nr. 0377, kapitalforvaltningsforskriften og forskrift 1993.02.19 nr. 117, pensjonskasseforskriftens § 9 – bør avvikes. Vi vil i denne sammenheng særlig peke på dagens maksimalgrense for investering i aksjer. Lovforslagets § 6a-7, fjerde ledd legger til grunn at det til enhver tid skal foreligge skriftlige retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning og at det skal utarbeides en redegjørelse for måling og styring av investeringsrisiko⁶. Med økt fokus på kapitalforvaltning og investeringsrisiko, bør det være den enkelte pensjonskasses vurdering av hva som er forsvarlig investeringspolicy, samt omfanget av bufferkapital som styrer investeringsvirksomheten.

⁶ Disse bestemmelser følger av pensjonskassedirektivet.

Styrets sammensetting m.v. – lovforslagets § 6a-6

I lovforslaget stilles det krav om at en pensjonskasse skal ha et styre på minst tre – eller hvis forvaltningskapitalen er på mer enn 100 mill kroner, fire - medlemmer. Daglig leder kan ikke være medlem av styret. Minst ett styremedlem skal ikke være medlem av pensjonsordningen eller være ansatt i sponsoforetaket. Det stilles samtidig krav om at ansvarshavende aktuar og revisor i en pensjonskasse skal møte samtidig i minst to styremøter per år.

For forsikringsselskap krever forsikringsvirksomhetsloven § 5-1 at styret skal være på minst tre medlemmer. Administrerende direktør kan være medlem av styret. Styret skal ha et flertall av personer som ikke er ansatt i selskapet, men disse vil normalt representere eierkapitalen.

En pensjonskasse vil ha representanter fra sponsoforetaket og fra medlemmene av pensjonsordningen. Med dette er alle parter som har interesse av pensjonskassens virksomhet representert i styret. Det er da vanskelig å se at eksterne representanter nødvendigvis vil tilføre styrearbeidet noe.

For mange pensjonskasser vil det kunne være hensiktsmessig å trekke på ekstern kompetanse i ulike sammenhenger. Det er imidlertid høyst usikkert om det gjøres mest effektivt ved å trekke slik kompetanse inn i styret. Mindre pensjonskasser vil ofte ha satt ut hele eller deler av administrasjonen og kjøper på det viset kompetanse.

Det er ikke vanlig at medlemmer av pensjonsordningen eller foretakets ansatte avlønnes for styreverv i pensjonskassen. Eksterne styremedlemmer vil måtte lønnes, hvilke vil innebære en ikke ubetydelig merkostnad for de mindre kassene.

Det er ikke et krav at pensjonskasser skal framlegge delårsregnskap. Bl.a. på denne bakgrunn synes det lite rimelig med et pålegg om at revisor og aktuar skal delta på minst to styremøter i året. En må kunne legge til grunn, at pensjonskassens styre innkaller revisor og aktuar etter behov.

Norske Pensjonskassers Forening mener på denne bakgrunn at lovforslagets § 6a-6, første ledd, annen setning samt fjerde ledd bør gå ut.

Innskuddspensjonsforetak - innskuddspensjonsordning i bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond – utredningens kapittel 11.

Banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond har etter dagens regelverk adgang til å tilby innskuddspensjonsordning uten forsikringselement. Kommisjonen mener at tilsvarende krav som stilles til pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak med slike ordninger også må stilles overfor banker og forvaltningsselskap, og skisserer i kapittel 11.1 en paragraf 6a-17 som vil ivareta dette.

Etter lovforslaget vil pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak være underlagt krav til ansvarlig kapital – jf. § 6a-9 og § 6a-15 som henviser til § 7-3. Vi formoder at § 5 annet ledd i forskrift av 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning vil komme til anvendelse. Verdipapirfond har imidlertid intet krav til ansvarlig kapital utover et krav til minstekapital – jf. lov om verdipapirforetak § 2-3.

De samme hensyn til forsvarlighet vil måtte legges til grunn ved pensjonssparing i verdipapirfond som ved sparing i pensjonskasse og innskuddspensjonsforetak. Etter Norske Pensjonskassers Forenings syn må derfor også pensjonssparing i verdipapirfond underlegges de samme krav til ansvarlig kapital som pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak.

Overgangsregler

1.

En pensjonskasse skal etter § 6a-5 i lovforslaget til enhver tid ha en minste grunnkapital (egenkapital) på 10 G (587.780 kroner), med mindre høyere minstekrav fastsettes i konsesjonsvilkårene. Grunnkapital vil tilsvare egenkapital.

I dag er minstekravet til ansvarlig kapital (som også omfatter ansvarlig lånekapital) 238.000 kroner – jf. rundskriv 26/2003 fra Kredittilsynet.

Det er i dag 18 pensjonskasser som ikke har tilstrekkelig grunnkapital til å oppfylle Banklovkommisjonens forslag til minstekrav. De fleste av disse har vært i virksomhet i en årrekke.

NPF legger til grunn at det gis overgangsregler som tillater at eksisterende pensjonskasser som ikke oppfyller det foreslåtte minstekravet til grunnkapital vil kunne videreføre sin virksomhet. Det vil være mest hensiktsmessig at det legges til grunn, at bestemmelsen i § 6a-5 ikke skal gjelde for pensjonskasser etablert før lovens ikrafttreden.

2.

Ifølge lovforslagets § 6a-3 (*konsesjon*) kan en pensjonskasse ikke drive virksomhet uten etter tillatelse gitt av Kongen.

Etter § 6a-4 (*vedtekter*) legges det til grunn at pensjonskassenes vedtekter kun skal omfatte institusjonelle forhold. Regelverket for den enkelte pensjonsordning skal nedfelles i en avtale mellom foretaket og pensjonsordningen – jf. § 6a-8. Vedtektene skal godkjennes av Kongen.

Norske Pensjonskassers Forening vil be om at det blir fastsatt en romslig frist for utarbeidelse av konsesjonssøknad og nye vedtekter – minimum et år etter lovens ikrafttredelse.

Kredittilsynets modell for langsiktig forvaltning av pensjonsmidler.

Kredittilsynet har i brev til Finansdepartementet av 16. desember 2003 og av 19. mai 2004 lansert en ny modell for langsiktig pensjonsforsikringskontrakt. I brev til Banklovkommisjonen av 9. juni 2004 ber departementet Banklovkommisjonen foreta en nærmere vurdering av forslaget. Banklovkommisjonens vurderinger er gitt i brev og notat av 5. oktober 2004.

Banklovkommisjonen legger til grunn at Kredittilsynets modell ikke lar seg gjennomføre uten at det foretas endring i lov om foretakspensjon § 10-3 om bruk av premiefondsmidler. Etter Banklovkommisjonens syn krever Kredittilsynets modell også at det foretas endringer i forsikringsvirksomhetsloven § 8c-5 om oppsigelse av forsikringskontrakter.

I odelstingsinnstilling nr. 4 (2004 – 2005) viser Finanskomiteen til Kredittilsynets forslag til modell og ber Finansdepartementet komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendring, hvis det skulle vises seg å være nødvendig for at modellen skal kunne implementeres.

Norske Pensjonskassers Forening mener at Kredittilsynets modell for langsiktig forvaltning av pensjonsmidler vil kunne øke pensjonskassenes og livsforsikringsselskaperes risikobærende evne og således bli et verdifullt supplement til eksisterende modeller. NPF vil derfor be om at nødvendige endringer i lov om forsikringsvirksomhet § 8c-5 og lov om foretakspensjon § 10-3 foreslås i forbindelse med proposisjonen om pensjonskasselovgivning.

Pensjonsordning med investeringsvalg.

I tilknytning til gjennomgangen av Kredittilsynets modell for langsiktig forvaltning av pensjonsmidler pekte Banklovkommisjonen på, at avtaler etter foretakspensjonsloven § 11-1 om pensjonsordning med investeringsvalg har mange av de samme, positive egenskaper.

Slike avtaler vil imidlertid neppe bli inngått før uklarheter omkring sammensetning av særskilt investeringsporteføljer etter foretakspensjonsloven § 11-4, annet ledd er avklart. Særlig har spørsmålet relevans når det gjelder muligheten til å investere i fast eiendom eller andeler i fast eiendom og i utlån og andeler i låneporteføljer. I Banklovkommisjonens notat til Finansdepartementet av 5. oktober 2004 om Kredittilsynets modell vises det til, at hovedhensikten med bestemmelsen har vært å sikre en viss diversifisering av den porteføljen livsforsikringsselskapet / pensjonskassen setter sammen – ikke å begrense valgmulighetene. Det påpekes imidlertid, at det her er behov for en klargjøring.

Etablering av pensjonsordning med investeringsvalg er av stor interesse for pensjonskassene. Norske Pensjonskassers Forening vil be om at den nødvendige avklaring av lov om foretakspensjon § 11-4, annet ledd gjøres i forbindelse med en proposisjon om pensjonskasselovgivning.

Separasjon av portefølje som motsvarer løpende pensjoner.

Forsikringsvirksomhetsloven § 8a-8 åpner for en oppdeling av kollektivporteføljen i pensjonskasser og livsforsikringsselskap i flere underporteføljer. Det bør i denne sammenheng åpnes for ulik forvaltning av pensjonsmidler knyttet til aktive medlemmer og pensjonsmidler knyttet til pensjonister i kollektive tjenstepensjonsordninger.

For engangsbetalte foretakspensjoner med kollektivt investeringsvalg og innskuddspensjon med kollektiv investeringsportefølje⁷ kan regelverket fastsette at premiereserven / medlemmenes pensjonskapital forvaltes ulikt for yngre og eldre medlemmer. Det heter i lov om foretakspensjon § 11-1a, tredje ledd at;

"Det kan i regelverket fastsettes at medlemmenes premiereserve for alderspensjon skal forvaltes i ulike eller i samme investeringsportefølje. Utskillingen skal i tilfelle foretas på bakgrunn av medlemmets alder eller antall år igjen til pensjonsalder. Dersom annet ikke er fastsatt i regelverket, skal foretaket inngå avtale med institusjonen om at opptjent premiereserve for alle de medlemmer som har sju år eller færre igjen til pensjonsalder, skal utskilles fra pensjonsordningens øvrige kapital og forvaltes som en egen investeringsportefølje. Investeringsporteføljene skal settes sammen med henblikk på at premiereserven for medlemmer med få år igjen til pensjonsalder blir forvaltet på en særlig betryggende måte. ..."

Hensikten med denne bestemmelsen er å beskytte eldre arbeidstakere og pensjonister mot store svingninger i premiereserve / pensjonskapital som, ved slike pensjonsordninger vil slå direkte ut i pensjonens størrelse.

Avkastning på premiereserven har imidlertid betydning for pensjonens størrelse også i "ordinære" pensjonsordninger gjennom mekanismen for pensjonsregulering – jf. lov om foretakspensjon § 5-10 og § 8-5, annet ledd. NPF mener, at det derfor i mange tilfeller vil kunne være hensiktsmessig med en annen forvaltning av midler knyttet til løpende pensjoner enn for midler knyttet til oppsatte rettigheter. Det vil kunne bidra til å sikre pensjonistene en jevnere og sikrere pensjonsregulering enn når midlene forvaltes samlet.

NPF vil derfor be departementet om en tilføyelse til lov om foretakspensjon § 8-4, som gjør dette mulig.

§ 6a-7 organisering av virksomheten - gjenforsikring

Etter lovutkastets § 6a-7, 5. ledd pålegges styret å påse at pensjonskassen har forsvarlig gjenforsikring tilpasset dens risikoeksponering.

⁷ Jfr. lov om foretakspensjon § 11-1a og lov om innskuddspensjon § 3-2a.

Det er overflødig med en slik særskilt bestemmelse, da pensjonskassen etter forslaget § 6a-10, 2. ledd vil være underlagt bestemmelsene om livsforsikring i § 8-4.⁸ om gjenforsikring.

Merverdiavgift på pensjonskassers kjøp av tjenester

Spørsmålet om merverdiavgift på pensjonskassenes kjøp av administrative tjenester er ikke berørt i Banklovkommisjonens utredning nr. 12 og inngikk da heller ikke i kommisjonens mandat. Problemstillingen er imidlertid helt sentral i relasjon til pensjonskassenes konkurransesituasjon og er det beste eksempel på at like formelle rammebetingelser har vidt forskjellig følge for ulike institusjoner.

I brev av 27. januar 2004 utdypet Finansdepartementet Banklovkommisjonens mandat i forbindelse med gjennomgangen av regelverket for pensjonskasser. I brevet heter det bl.a.:

*"Forvaltning av pensjonsordninger utgjør en vesentlig del av norske livsforsikringsselskapers virksomhet, og Banklovkommisjonen bes derfor om å ta utgangspunkt i at både pensjonskasser og livsforsikringsselskaper bør kunne forvalte pensjonsmidler på likeverdige vilkår."*⁹

Den viktigste ulikhet i faktiske rammevilkår mellom pensjonskasser og livsforsikringsselskap knytter seg imidlertid ikke til virksomhetsregler men til effekten av merverdiavgiftsregelverket.

Verken livsforsikringsselskaps eller pensjonskassers virksomhet er avgiftspliktig. Disse institusjoner er følgelig sluttbrukere i avgiftskjeden og må bære full avgift på kjøp av varer og tjenester. Selv om livsforsikringsselskap og pensjonskasser i denne sammenheng formelt er i samme stilling, vil effekten for de to grupper være vidt forskjellig. Pensjonskassene er gjennomgående svært små institusjoner med liten eller ingen egen administrasjon. Deres virksomhet er følgelig i stor grad basert på kjøp av alle eller størstedelen av de administrative tjenester fra eksterne leverandører. Merverdiavgiften bidrar derfor til å øke pensjonskassenes driftskostnader vesentlig, i mange tilfeller med fra 10 % - 15 %.

De to største livsforsikringsselskapene har ca 200 ganger så store forvaltningskapital som den gjennomsnittlige pensjonskasse. Institusjoner av en slik størrelse utfører det aller meste av sine administrative tjenester internt, slik at det ikke gir opphav til merverdiavgift. Det minste livsforsikringsselskapet, Sparebank 1 Livsforsikring, er på størrelse med den største pensjonskassen. Sparebank 1 Gruppen har fått fritak for merverdiavgift på leveranser mellom selskap i gruppen.

Dersom livsforsikringsselskaper og pensjonskasser skal kunne forvalte pensjonsmidler på reelt sett like vilkår, må det etableres en ordning med fritak for merverdiavgift på administrative tjenester til pensjonskassene. Norske Pensjonskassers Forening ber derfor om at Finansdepartementet tar opp dette forhold i tilknytning til proposisjonen om lovregler for pensjonskasser.

Med hilsen,

Norske Pensjonskassers Forening

⁸ Jf. lov 2004.12.10 nr. 80 om endring i lov om forsikringsvirksomhet.

⁹ Vår understrekning.

Vedlegg:

Konkurranseforholdene i livsforsikringsmarkedet – samlet forvaltningskapital.

	Mill kroner	Andel	
Vital	150 168	49 %	40 %
Storebrand	118 940	39 %	31 %
Sparebank 1 Liv	11 659	4 %	3 %
Nordea	25 305	8 %	7 %
Handelsbanken Liv	105	0 %	0 %
SUM LIVSFORSIKRING #	306 177	100 %	81 %
Private pensjonskasser	72 383		19 %
SUM LIVSFORSIKRING	378 560		100 %

(Tall pr 31.12.2003)

Omfatter også individuell livsforsikring